

Ένα χριστουγεννιάτικο γράμμα του 1941 που βρέθηκε σε έναν κάδο απορριμμάτων στο Μαρούσι..

[Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Ιστορία, Αρχαιολογία, Παλαιογραφία, Στρατιωτικά & Εθνικά θέματα / Κοινωνιολογικά \(κοινωνική πρόνοια & οικογενειακά θέματα\)](#)

Τον Φεβρουάριο του 1940 είχαν περάσει ήδη πέντε μήνες από την εισβολή της Γερμανίας στην Πολωνία και την επακόλουθη κήρυξη από την Αγγλία και τη Γαλλία αυτού που έμελλε να ονομαστεί Β' Παγκόσμιος Πόλεμος. Ήταν η περίοδος που έμεινε γνωστή ως «Ο Γελοίος Πόλεμος» (*Drôle de Guerre*), γιατί, παρά την επίσημη κήρυξη πολέμου, η μια μερίδα των εμπολέμων δεν είχε κινητοποιήσει ακόμα όλες τις δυνάμεις της για πλήρη εμπλοκή.

Στην Ελλάδα η ζωή συνεχιζόταν κανονικά και στις 2 του μήνα η Ελισάβετ Ψιλοπούλου του Νικολάου, υπάλληλος του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, γραφόταν συνδρομήτρια «εις τα Άπαντα των Αρχαίων Συγγραφέων», σειρά 200 τόμων άδετων, «με τιμήν εκπτώσεως, ήτοι προς δραχμάς 30 δι' έκαστον τόμον» των εκδόσεων Πάπυρος. Την άλλη κιόλας μέρα η δεσποινίς Ψιλοπούλου, Λίζα για τους φίλους της, υπογράφει το σχετικό συμφωνητικό για «μιαν σειράν Αρχαίων Συγγραφέων, έναντι συνολικού τιμήματος 6.000 δραχμών».

Έδωσε προκαταβολή 60 δραχμές και συμφώνησε να αποπληρώσει το υπόλοιπο ποσό σε 99 δόσεις. Παρέλαβε, μάλιστα, την ίδια μέρα είκοσι τόμους, για τους οποίους υπέγραψε σχετική συναλλαγματική αξίας 540 δραχμών, «πληρωτέαν διά μηνιαίων δόσεων» και με τη συμφωνία ότι θα αγοράζει δύο τόμους τον μήνα. Ίσως στην απόφασή της αυτή να έπαιξε ρόλο και το γεγονός ότι τα γραφεία του Παπύρου στην Πανεπιστημίου 36 ήταν ακριβώς απέναντι από τη δουλειά της, καθώς εργαζόταν στο καινούργιο κτίριο, στη γωνία Κοραή και Πανεπιστημίου 37, όπου στεγάζονταν από το 1935 οι Κεντρικές Υπηρεσίες του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

Σαράντα πέντε τόμους πρόλαβε να αγοράσει η Λίζα προτού οι Γερμανοί καταλάβουν την Αθήνα στις 27 Απριλίου 1941. Οι εν λόγω τόμοι είναι βιβλία μικρού σχήματος που περιλαμβάνουν, εκτός από το αρχαίο κείμενο, μετάφραση και

σχόλια και χρονολογούνται από το 1938, όταν ξεκίνησε το φιλόδοξο εγχείρημα ο εκδοτικός οίκος. Μόνο τέσσερα φέρουν χρονολογία έκδοσης το 1941.

Η σειρά συνεχίστηκε μετά το πέρας του πολέμου, και μάλιστα ξεπέρασε τους 200 τόμους, αλλά μάλλον δεν έφτασαν ποτέ στα χέρια της Λίζας. Δεν γνωρίζω ποια ήταν η τύχη της «δίδος Ελισάβετ Ψιλοπούλου», καθώς δεν είμαστε συγγενείς, ούτε συνδεόμαστε με κάποιον άλλον τρόπο. Βρήκα τυχαία τα εν λόγω βιβλία, πεταμένα σε έναν κάδο ανακύκλωσης στο Μαρούσι, ένα μουντό χειμωνιάτικο απόγευμα, καθώς κατέβαινα στην Αθήνα.

Σταμάτησα το αυτοκίνητο και άρχισα να μαζεύω με γρήγορες κινήσεις, γιατί είχε πιάσει ψιλόβροχο και επιπλέον είχα αργήσει για τη δουλειά, διάφορα βιβλία που είχαν σχηματίσει μια μικρή πυραμίδα στο πάνω μέρος του κάδου. Είναι καιρός που δεν εκπλήσσομαι πια με το τι πετάνε οι άνθρωποι στα σκουπίδια. Μετά από λίγα λεπτά, μάλιστα, εμφανίστηκε ένας επαγγελματίας ρακοσυλλέκτης, σέρνοντας ένα καρότσι σούπερ μάρκετ, ο οποίος με ρώτησε ευγενικά αν θα πάρω όλα τα βιβλία και περίμενε καρτερικά στη γωνία να ξεδιαλέξω αυτά που ήθελα.

Ντροπιασμένη (γιατί άραγε;) συγκέντρωσα βιαστικά κάμποσους τόμους, δίνοντας έμφαση σε αυτά με τις μεταφράσεις των αρχαίων συγγραφέων που φαίνονταν ότι ανήκαν σε μια σειρά. Τα περισσότερα ήταν σε άψογη κατάσταση, κιτρινισμένα μόνο λίγο από τον χρόνο και με τα φύλλα τους άκοπα. Αργά το βράδυ, όταν επέστρεψα στο σπίτι, βρήκα μέσα σε ένα από αυτά την αίτηση και το συμφωνητικό και μεγάλωσε η χαρά μου για τον μικρό θησαυρό. Μέρος της γοητείας των παλιών βιβλίων είναι ότι έχουν ζήσει διάφορες ζωές στα χέρια διαφόρων ανθρώπων πριν καταλήξουν σ' εμένα και πάντα αναζητώ σημάδια τους.

Πλέον είχα στη διάθεσή μου το όνομα και την ιδιότητα του πρώτου τους κατόχου, καθώς και την ημερομηνία και τον τρόπο που αποκτήθηκαν πριν από 80 χρόνια, και μάλιστα σε καιρό πολέμου. Τα βιβλία έκρυβαν, όμως, μια ακόμα μεγαλύτερη έκπληξη. Προσεκτικά διπλωμένες ήταν οι τέσσερις σελίδες ενός γράμματος δακτυλογραφημένου σε πολύ λεπτό, σχεδόν διάφανο χαρτί, με επικεφαλίδα «Ελεύθερα Χριστούγεννα στο Καροπλέσι το έτος 1942».

Το γράμμα αυτό, κρυμμένο σαν φυλαχτό σε ένα από τα τελευταία βιβλία της σειράς, είναι ουσιαστικά η υπενθύμιση μιας πρόσκλησης στη Λίζα για να γιορτάσει με τους φίλους της την επαύριο των Χριστουγέννων του 1941, παίζοντας χαρτιά. Η μόνη υπογραφή που φέρει είναι Η ΠΑΡΕΑ και η πρόσκληση βρίσκεται σε ένα υστερόγραφο στο τέλος του γράμματος. Όλο το υπόλοιπο είναι η φανταστική περιγραφή μιας μέρας των Χριστουγέννων της επόμενης χρονιάς, στο ορεινό χωριό Καροπλέσι, στην Καρδίτσα, όταν η Ελλάδα θα έχει απελευθερωθεί πλέον από

το γερμανικό ζυγό. Μια μέρα που θα περνούσε με επίσκεψη στην εκκλησία, παιχνίδι στο χιόνι, αλλά κυρίως με πολύ φαγητό, καθώς αναγράφονται αναλυτικά τρία απολαυστικά γεύματα σε ένα ζεστό σπίτι.

Αρχικά δεν καταλάβαινα ποιος ήταν ο λόγος που το γράμμα επικεντρωνόταν τόσο πολύ στο φαγητό. Και ξαφνικά συνειδητοποίησα ότι το 1941 ήταν η χρονιά του μεγάλου λιμού, του χειρότερου που βίωσε η Ελλάδα από τους αρχαίους χρόνους, κατά τον ιστορικό Μ. Μαζάουερ. Λόγω των ακραίων καταστάσεων που βίωσε ο άμαχος πληθυσμός από την έλλειψη τροφής, ακόμη και σήμερα στην καθουμιλουμένη ο όρος «κατοχή» τείνει να είναι συνώνυμος της πείνας και της εξαθλίωσης. Γερμανοί και Ιταλοί προχώρησαν στη συστηματική καταλήστευση πρώτων υλών, τροφίμων αλλά και εργατικού δυναμικού, κατά παράβαση των κανόνων περί επιτάξεως σε κατεχόμενη χώρα, που ορίζουν οι διεθνείς κανονισμοί.

Η οικονομία, ειδικά της Αθήνας, πλήττεται από την επίταξη και των μεταφορικών μέσων και των καυσίμων. Ο ναυτικός αποκλεισμός από τους Άγγλους και η καταστροφή βασικών συγκοινωνιακών αρτηριών επιδεινώνει τα προβλήματα ανεφοδιασμού της πρωτεύουσας, καθώς την απομονώνουν ουσιαστικά από την ενδοχώρα και τα αποθέματά της. Μάλλον δεν είναι τυχαίο ότι το αποκορύφωμα των θανάτων στην Αθήνα συνέπεσε με τη διακοπή των σιδηροδρομικών δρομολογίων για έναν μήνα, τον Δεκέμβριο του 1941, δηλαδή τον ίδιο μήνα που γράφτηκε το γράμμα! Γενικότερα, δοκιμάστηκαν από την πείνα όσοι στηρίζονταν στον μισθό ή στη σύνταξή τους για να τα βγάλουν πέρα, τα εργατικά και δημοσιοϋπαλληλικά στρώματα, μια και το χρήμα έχασε γρήγορα την αξία του. Η Λίζα ήταν δημόσιος υπάλληλος. Στον μεγάλο λιμό του '41-'42 ήρθε να προστεθεί και ένας από τους πιο άγριους χειμώνες, με το θερμομέτρο να πέφτει στους έξι βαθμούς κάτω από το μηδέν.

Η Αθήνα πεινούσε και πάγωνε. Η Λίζα και οι φίλοι της πεινούσαν και πάγωναν, αλλά συνέχισαν να ονειρεύονται ότι θα έρθουν κι άλλα Χριστούγεννα, που θα είναι ελεύθεροι και χορτασμένοι. Η ζωή δεν σταματάει κατά τη διάρκεια ενός πολέμου, είτε αυτός είναι εναντίον των Γερμανών και της πείνας (λιμού) είτε εναντίον ενός φονικού ιού (λοιμού). Οι άνθρωποι συνεχίζουν να βιώνουν την εκάστοτε καθημερινότητα και παλεύουν να επιβιώσουν ακόμα και όταν οι θεοί εξαπολύουν λιμούς και λοιμούς. Σε λίγες μέρες, εξαιτίας της πανδημίας, όλος ο πλανήτης θα γιορτάσει διαφορετικά από το συνηθισμένο τη μεγαλύτερη γιορτή του χειμώνα, τον θρίαμβο του φωτός που φέρει την υπόσχεση ενός επικείμενου καλοκαιριού.

Δυστυχώς, δεν θα είναι η πρώτη φορά και, πιθανότατα, ούτε και η τελευταία. Μπορούμε, όμως, να ονειρευτούμε ότι τα Χριστούγεννα του 2021 θα είναι υπέροχα, αρκεί να είμαστε όλοι παρόντες. Στο γράμμα έχει διατηρηθεί η

ορθογραφία και η στίξη του πρωτοτύπου.

ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΣΤΟ ΚΑΡΟΠΛΕΣΙ ΤΟ ΕΤΟΣ 1942!

Με τον αργό σκοπό που χτυπάνε οι καμπάνες καλώντας τους πιστούς στη μεγάλη γιορτή, θ' ανοίξουμε τα μάτια μας σιγά-σιγά. Θα βγούμε στο χαγιάτι και με το αντιφέγγισμα του άσπρου χιονιού που θα έχει ντύσει τη γύρω φύση με το γιορτινό της ένδυμα, θα πλυθούμε, κι όλοι μαζί, κουκουλωμένοι με χωριάτικες κάπες θα πάμε στην εκκλησία. Μέσ' στο απλοϊκό περιβάλλον μιας απλής χωριάτικης εκκλησιαστικής μουσικής, ανάμεσα σε χωρικούς και χωρικές ντυμένες με τα καθαρά καινούργια φορέματά τους, θ' ακούσουμε ως το τέλος τη λειτουργία.

Με τη σειρά θα πάρουμε το σκονάκι μας απ' το κουταλάκι του παππά κι έτσι έτοιμοι πια για το αρτίσιμο γεύμα θα πάρουμε τον δρόμο της επιστροφής. Τα βήματά μας θ' αφήνουνε πάνω στο χιόνι τ' αχνάρια μας, που πάνω σ' άλλα βήματα θα 'ρχονται να χαλάσουν τα δικά μας αχνάρια για να φτιάσουν καινούργια, όμοια με τα αχνάρια που άφησαν στην ωραία μας Ελλάδα άπληστοι κατακτηταί και που τα εξαλείψαμε μεις τόσο γρήγορα, που τίποτα πια δεν θα μείνει απ' αυτά εκτός από μια κακή ανάμνηση. Τα χαρούμενα γαυγίσματα των σκυλιών μάζ υποδέχονται στην πόρτα του σπιτιού. Στο πρωινό ημίφως διακρίνουμε μόλις τα γύρω σπίτια, που ολόφωτα περιμένουν τους πιστούς. Μπαίνουμε στο σπίτι !!!!!!! μια γλυκιά ζεστασιά είναι σκορπισμένη σ' όλο το σπίτι, μια μεγάλη κατακόκκινη φωτιά καίει με χαρούμενα τριξίματα στο κάτασπρο τζάκι.

Στη μέση της τραπεζαρίας ένα απέραντο τραπέζι στρωμένο με ασπροκόκκινο τραπεζομάντιλο, είναι κατάφορτο με πιάτα γεμάτα αχνιστό γάλα, τηγανίτες ροδοψημένες βουτηγμένες στο μέλι, φρέσκο βούτυρο, αμύγδαλα, καρύδια και σταφίδες. Αυτό είναι το πρωινό μας ρόφημα... δεν χρειάζεται και πολύς καιρός για να εξαφανιστούν όλα αυτά στο βάθος της κοιλιάς μας. Κανένας περιορισμός δεν υπάρχει στο πόσο θα τρώμε. Τόσο, ώσπου να μην χωράει πια τίποτε!!!! Πάει πια ο καιρός που όλα υπήρχαν μόνον στην νοσηρά μας φαντασία. Όλα είναι πραγματικά και άφθονα. Λίγος ύπνος μέχρι τις 10 π.μ. θα μας δώσει ένα ξεκούρασμα και μια νέα όρεξη για να συνεχίσουμε το φαγοπότι. Ο ολιγώρος ύπνος μας θα είναι απηλλαγμένος από τους τρομερούς εφιάλτες των σημερινών ονείρων, δηλ. των πλούσιων τραπεζών κ.λ.π., που τόσο μας βασανίζουν στον ύπνο μας. Στο ξύπνημά μας αυτό ένα άλλο τραπέζι μάζ ανοίγει τα γαστριμαργικά του μυστικά.

Ψωμάκια ζεστά με τυρί φέτα και από δυο τρία αυγά φτιαγμένα ανάλογα με τα γούστα του καθενός, μας δίνουν μια αφάνταστη δύναμη και όρεξη, ώστε αψηφώντας το τσουχτερό κρύο βγαίνουμε έξω για να παίξουμε χιονιές. Παίζουμε με τόση όρεξη και χαρά, που και οι Γερμανοί που πολεμούν στην Ρωσία αν μας

έβλεπαν θα μας ζήλευαν. Μα το παιχνίδι και ο καθαρός αέρας γρήγορα μας αδειάζουν το στομάχι και νοιώθοντας νέους πόνους στην αδειανή κοιλιά μας τρέχουμε με χαρούμενες φωνές προς το σπίτι για να την ξαναγεμίσουμε φωνάζοντας «Πεινάμε, πεινάμε». Μπαίνοντας μέσα βρισκόμαστε μπροστά σε μια νέα έκπληξη. Χαμηλοί σοφάδες γύρω γύρω στο τζάκι μάς περιμένουν για το μεσημεριανό φαγητό. Οι καρέκλες έχουν αντικατασταθεί με μεγάλες μαξιλάρες. Δεν καταλαβαίνουμε πώς βρισκόμαστε χάμου, γύρω στους σοφάδες.

Μπροστά μας πιάτα υπερφυσικού μεγέθους γεμάτα με αχνιστή κοτόσουπα αυγοκομμένη με άφθονα αυγά. Διερωτώμεθα αν είναι σούπα ή γλυκό. Παμμεγέθη χριστουγεννιάτικα ψωμιά κόβονται με το χέρι, σύμφωνα με το έθιμο, σε τεράστια κομμάτια που αν τα βλέπαμε σήμερα θα νομίζαμε σίγουρα πως ονειρευόμαστε. Τα πιάτα αδειάζουν γρήγορα και αποσύρονται. Νέα καθαρά πιάτα μάς προσφέρονται για να σερβιρισθεί κότα κοκκινιστή με πατατάκια. Τότε οι τύποι παραμερίζονται, τα πιρούνια και τα μαχαίρια καταργούνται και ριχνόμαστε όλοι λαίμαργα στις κότες και στις πατάτες με τα χέρια. Κανείς δεν δίνει προσοχή στον άλλο πώς και πόσο τρώει.

Τυρί, σαλάτες, ντομάτες και πιπεριές τουρσί, ελιές ξυδάτες και της άρμης ποικίλλουν το γεύμα. Αδειάζοντας τα ποτήρια με το κρασί ρίχνουμε άθελα τα μάτια μας στο ταβάνι, απ' όπου κρέμονται πελώρια λουκάνικα, ευωδιαστά και πολύ γαργαλιστικά. Γρήγορα φεύγουν κι αυτά για να δώσουν θέση στις τυρόπιτες που σερβίρονται στο τραπέζι με το ταψί. Εν συνεχεία χωριάτικος χαλβάς σερβίρεται ενώ η διαπεραστική μυρωδιά του σουφλιμά που ψήνεται δίπλα στο τζάκι μάς ανοίγει καινούργια όρεξη, όχι όμως για φαί, αλλά για κρασί. Έτσι και γίνεται. Κάτω από τον σουφλιμά μεγάλες φέτες μαζεύουν το λίπος που στάζει απ' αυτόν.

Ομηρικές μάχες συνάπτονται γύρω απ' αυτές, ποιος να τις πρωταρπάξει; Ο σουφλιμάς, τα ψημένα κάστανα, οι σταφίδες, τ' αμύγδαλα και τα καρύδια, μαζί με το εκλεκτό γνήσιο κρασί, μας κρατάνε συντροφιά μέχρι τη νύχτα. Διάφορες συζητήσεις και χωριάτικες ιστορίες κάνουν τόσο ευχάριστη τη συντροφιά. Μια στιγμή, ανοίγοντας η πόρτα της τραπεζαρίας, βλέπουμε στο διπλανό δωμάτιο ένα τεράστιο γουρούνι, 80 περίπου οκάδων. Ο οικοδεσπότης αναλαμβάνει να μας εξηγήσει ότι απ' αυτό, άλλο θα φτιάσουν καπνιστό, άλλο παστό, θα γεμίσουν λουκάνικα και θα φτιάσουν το λίπος της χρονιάς τους. Τα πρώτα σκοτάδια της βραδιάς μάς βρίσκουν ακόμα καθισμένους γύρω στους σοφάδες. Κανείς δεν έδειξε σημεία ότι θέλει να σηκωθεί. Κι όμως όλοι μας διερωτώμεθα ενδόμυχα μήπως απ' το πολύ φαί δεν μπορεί να κουνηθεί κανείς.

Το τελευταίο ποτήρι της βραδιάς δεν είναι κρασί, αλλά ζεστό γάλα, για να μην βαρύνει το στομάχι μας, που πρέπει την άλλη μέρα να είναι έτοιμο να δεχθεί το

μαγειρεμένο χοιρινό. Καληνυχτίζουμε και πάμε για ύπνο, έχοντας την εντύπωση πως ζήσαμε όχι στην πραγματικότητα, αλλά σ' ένα ευχάριστο όνειρο. Κι όμως γρήγορα γυρίζουμε στην πραγματικότητα σαν βλέπουμε κοντά στην στρωματσάδα που μας ετοίμασαν για ύπνο, τεράστια πήλινα δοχεία, που και ο πιο κουτός θα καταλάβει για ποιο σκοπό μπήκαν εκεί, δηλ. για να μας απαλλάξουν απ' τας νυκτερινάς εξόδους. Έτσι μας πήρε ο ύπνος την πρώτη βραδιά των πρώτων ελεύθερων Χριστουγέννων, πάνω στο γραφικό χωριό του Καροπλεσίου, που δεν το εμόλυνεν το πέρασμα του εχθρού, φιλοξενούμενοι από τον καλό φίλο Βαγγέλη!!!!!!! Έτσι θα περάσει τα πρώτα Ελεύθερα Χριστούγεννα όποιος θελήσει, υποβαλλόμενος σε μια ταλαιπωρία κατά το ταξίδι, να συμμετάσχει σ' αυτά πάνω στις ψηλές κορυφές των βουνών της Πίνδου.

Πηγή: lifo.gr